

SZERKESZTŐSÉGI VÉLEMÉNY

Gyermekszegénység: a politika próbája

A gyermekek jövőjéért érzett aggodalom a társadalmi kirekesztés miatt túl sok szülőt sújt. A gyermekszegénység leképezésére hivatott számadatok „modern” társadalmunk szégyenfoltjai. Az EAPN éppen ezért elégedetten vette tudomásul, hogy a gyermekszegénység témája szilárdan tartja magát a szociálpolitikai napirenden. Eközben azonban résen kell lennünk: a gyermekek helyzetének előtérbe helyezését nem szabad ürügyként felhasználni az általános szegénységellenes ügyek megoldásának elmulasztására.

Három követelménynek kell megfelelni:

A gyermekszegénység elleni küzdelemnek a mindenkit megillető tisztelet politikai filozófiáján belül első helyre kell kerülnie. Kockázatos minden olyan stratégia, amely a jóléti kiadásokkal kapcsolatos általános szkepticizmust úgy próbálja legyűrni, hogy a gyermekek „ártatlanságát” állítja szembe a „munkakerülő” szülőkkel. A szegénység és a munkanélküliség generációk közötti átöröklődése hasonlóképpen magában hordja annak veszélyét, hogy az egyéni felelősségek hangsúlyozása révén személyek és családok válnak megbélyegzetté, ahelyett hogy bemutatnánk e realitás meghatározó gazdasági és társadalmi tényezőit.

A gyermekszegénység megoldását kiemelten kell kezelni, mivel ezáltal valószínűleg minden szegénységben élő sorsán javíthatunk. Ambiciózus politikai célról van szó tehát, amelynek súlyának megfelelő eszközökkel kell rendelkeznie.

Végezetül kijelenthetjük, hogy a gyermekek helyzetét nem lehet jobbá tenni az érintettek, azaz a gyermekek, illetve – legalább ennyire – a szülei részvétele nélkül.

A szociális védelemre és a társadalmi integrációra vonatkozó nyílt koordinációs módszer keretében a gyermekszegénységet választották a 2007-ben megvitadni kívánt témakörök egyikének. Nagyon gondosan fogunk ügyelni a kiválasztott politikák megfogalmazására és végrehajtására: nem szólhatnak pusztán arról, hogy a szülőket vissza kell rugdosni a munkába.

Claire Champeix

Az EAPN politikai tisztviselője

GYERMEK- SZEGÉNYSÉG EURÓPÁBAN

TARTALOM

Gyermekszegénység

- Gyermekszegénység az EU-ban: összkép
- Milyen mutatókkal mérhető a gyermekszegénység?
- Utcagyerekek: nem csak a harmadik világ problémája...
- A gyermekszegénység az EU társadalmi integrációs folyamatában
- Gondozásba vett gyermekek: szülői álláspontok
- A Eurochild szerint „*leginkább egy olyan politikai döntéshozatalt hiányoltunk, amely a gyermekeket helyezi a középpontba*”
- Az EU gyermekjogi stratégiája felé
- Gyermekszegénység az Egyesült Királyságban: merre tovább?
- Megszólalnak a szegénységben élők

Hírek Németországból

- A szegénység Németországban – az európai átlag körüli, de rohamosan nő!
- Az elnökség szociális prioritásai
- Reflektorfényben az EAPN Németország

GYERMEKSZEGÉNYSÉG

Gyermekszegénység az EU-ban: összkép

A felnőttek szegénységéről sok szó esik, a gyermekeké azonban gyakran elsikkad...

Mégis a gyermekek azok, akiket a leginkább fenyeget a szegénység az Európai Unióban. Ez hivatalos tény: az Eurostat becslései szerint az EU-ban 2005-ben a 16 év alatti eltartottak 20%-a élt szegénységben, szemben a felnőttek 16%-ával.

A számadatok alapján a legalacsonyabb gyermekszegénységi rátákat Szlovénia (9%), Dánia (9%), Finnország (10%) és Svédország (11%), a legrosszabb eredményeket pedig Szlovákia (30%), Olaszország (26%), Spanyolország (24%), Lengyelország (23%), Portugália (23%), Írország (22%) és az Egyesült Királyság (22%) mondhatja magáénak¹.

Az EU új tagállamaiban a gyermekszegénységi ráták az EU-s átlaghoz közelítenek, ugyanakkor szem előtt kell tartanunk, hogy a relatív szegénységi küszöbnél alacsonyabb életszínvonal a kevésbé jómódú országokban az abszolút szegénységhez közelítő életminőséget jelenthet, akár az alapvető szükségletek terén is jelentkező nélkülözéssel.

Noha nincsenek összehasonlítható hosszú távú adataink, biztossággal állíthatjuk, hogy az Európai Unió országait rejtett, olykor növekvő gyermekszegénység sújtja.

Az Egyesült Királyság esete

Bár a nyilvántartás szerint a gyermekszegénységi rátája igen magas, az Egyesült Királyság Európa egyetlen olyan országa, ahol ezt az elmúlt évtizedben jelentősen sikerült lecsökkenteni (az 1995-ben

¹ Az Európai Bizottság szociális védelemről és társadalmi integrációról szóló 2006-os közös jelentéséből vett Eurostat statisztikai adatok. A megadott százalékok azoknak a 16 év alattiaknak az arányát jelzik, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el az ekvivalens nemzeti jövedelem mediánjának 60%-ánál meghúzott szegénységi küszöböt (a szociális transzferek után).

mért 28%-ról a 2003-as 22%-ra). Hogy miért és hogyan? Az Egyesült Királyságban az elmúlt húsz évben háromszorosára nőtt gyermekszegénység a Blair-kormányt 1997-ben határozott fellépésre indította. Akkori ígéretének teljesülését, miszerint 2005-re egynegyedével, 2010-re felére csökkenti, 2020-ra pedig végképp megszünteti a gyermekszegénységet, azóta a kormány, a politikusok és a tudomány szakértői egyaránt gondosan figyelemmel kísérték. Noha a 2005-ös célok csak részben teljesültek, a gyermekszegénységi ráta 1988/89 óta most a legalacsonyabb.

A szegénységet meghatározó tényezők

A gyermekek életminőségét és szegénységét nem lehet függetleníteni a háztartásoktól, amelyekben élnek, mivel a gyermek életszínvonalát a szülei háztartásának színvonalával határozzuk meg, ahol egy, a háztartás pénzügyi erőforrásaiból részesülő fogyasztási egységnek minősül.

Tény, hogy a társadalmi és családi változások mindig erősen befolyásolták a gyermekszegénységi rátákat minden országban, és ez ma sincs másképp. Az egyszerűs családok növekvő gyakorisága például sok országban fokozta a gyermekszegénység kockázatát.

Az EU-ban 2005-ben a 16 év alatti eltartottak 20%-a élt szegénységben

A második meghatározó tényező – a munkaerőpiac – egyre nagyobb ingadozásokat él át. Az 1990-es évek elejét a legtöbb európai országban a gazdasági recesszió, a technológiai fejlődés megrekedése, a szakképzetlen munkaerő migrációja, az alacsony fizetések és a privatizáció, illetve a globalizáció felé való elmozdulás jellemezte. Általánosan visszaestek a szakképzetlen munkavállalók rendes megélhetést biztosító keresetre való lehetőségei. E tendenciák nyomán a gyermekek életkörülményei is megváltoztak, ami az állammal szemben új követelményeket támasztott.

Mindemellett sok országban a kormányzati kiadási politika és annak prioritásai is nagy változásokon mentek keresztül. A szociális biztonsági ellátásra való jogosultság szabályainak és szintjének felülvizsgálata súlyosan érintette a családok jövedelmét. Mindezek a változások kihatottak azon

biztonsági háló elhelyezkedésére és hatékonyságára is, amellyel a kormányzatok a szegénység legsúlyosabb következményeitől próbálják megvédeni a gyermekeket.

Mindezen erők középpontjában pedig ott áll maga a gyermek.

Szegénységben nevelkedve

A szegénység nemcsak az alapvető jogokat tagadja meg a gyermekektől, de az európai társadalmak jövőbeni jólétét is komolyan megterheli. A szegénységben felnövő gyermekeknek ugyanis sokkal kisebb az esélyük arra, hogy képességeiket teljes mértékben kibontakoztassák.

Számos tanulmányból kitűnik, hogy:

- A szülők rossz egészségi állapota, a tájékozatlanság és az egészségügyi rendszerhez való hozzáférés akadályai nagymértékben kihatnak a gyermekekre. A szegény gyermekek egészsége rosszabb, mint a többieké.
- A szülők szegénysége és társadalmi kirekesztettsége jelentősen kihat a gyermekek kognitív fejlődésére és tanulmányi eredményeire.
- A szegénység veszélyezteti a gyermekek és serdülők pszichés jó közérzetét.

A gyermekszegénység fontos tényezőként és katalizátorként folyamatosan jelen van az összes olyan körülményben, amelyek ahhoz vezetnek, hogy ezek a problémák generációkon át öröklődnek. Ezeket a realitásokat nem szabad az alacsony jövedelmű családok megbélyegzésére használni, ehelyett társadalmaink szerkezeti hiányosságainak következményeként kell felfognunk őket.

A politikának is van szerepe

Még ha el is ismerjük a munkaerő-piaci körülmények és társadalmi változások jelentőségét, a szegénységi rátának az Európai Unió különböző országai közötti megoszlása bizonyítja, hogy a gyermekszegénység nem

elkerülhetetlen, és nem is megváltoztathatatlan: csakis a nemzeti politikai döntések visszatükröződése.

Az UNICEF 2005-ös jelentése a gyermekszegénységről a gazdag országokban kimutatta, hogy egyértelmű összefüggés van a családokra és szociálpolitikára fordított magas állami kiadások és a gyermekszegénységi ráták csökkenése között (megjegyzés: az Eurostat 60%-os küszöbétől eltérően az UNICEF számadatai azoknak a 16 évesnél fiatalabbaknak az arányát adják meg, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el az ekvivalens nemzeti jövedelem mediánjának 50%-ánál meghúzott szegénységi küszöböt).

A kormányzati beavatkozás mára átlagosan 40%-ot vesz le azokból a gyermekszegénységi rátákból, amelyek a piaci erők akadálytalan működéséből elméletileg következnenek. A számadatok tanúsága szerint a legalacsonyabb gyermekszegénységi rátával rendelkező kormányzatok a „piaci szegénységet” 80%-kal vagy ennél is többel csökkentik, míg a legmagasabb szegénységi rátájú országok kormányainak csak 10–15%-kal sikerül csökkenteni a „piaci szegénységet”.

Dánia, Svédország, Finnország és Belgium sikeresen 10% alá szorította a gyermekszegénységi rátát; egyben ez az a négy ország, ahol a GDP 10%-át vagy többet fordítanak a szociális transzferek azon csoportjaira, amelyek a gyermekszegénység leküzdését segítik elő. A jóléti ellátások legnagyobb része mind a négy országban a beiskolázás előtt álló gyermekek javát szolgálja.

Ezzel szemben a GDP arányában Görögország, Írország, Olaszország, Portugália és Spanyolország költi a legkevesebbet szociális transzferekre, és az állam ezekben az országokban sokkal kevésbé aktív az alacsony jövedelmű családok védelmében.

Az UNICEF jelentése ugyanakkor az állami kiadások többé-kevésbé hasonló szintjével rendelkező országoknál is fedezett fel komoly eltéréseket a szegénységi rátákban.

Mire következtethetünk ebből? Ez a tény arra utal, hogy a szegénységi rátákat kevésbé

befolyásolja az, hogy mennyi állami segítség érkezik, sokkal inkább meghatározó az, hogy ezt hogyan biztosítják. Az UNICEF szerint sok európai országban az összkiadás jelentős megnövelése nélkül is 10% alá lehetne szorítani a gyermekszegénységi rátát.

Audrey Gueudet
EAPN tájékoztatói tisztviselő

Milyen mutatókkal mérhető a gyermekszegénység?

A gyermekszegénységről egyelőre nincsenek az EU egészére vonatkozó, teljes mértékben összehasonlítható adataink, ezért a Hálózati Hírek e számában szereplő szám adatokkal óvatosan kell bánni.

Még bonyolultabb a dolog, ha az Európai Unió adatait a világ más részeire vonatkozókkal, például az UNICEF kiadványában közzétettekkel próbáljuk összehasonlítani. Míg az EU számadatai azoknak a 16 évesnél fiatalabbaknak az arányát adják meg, akiknek a rendelkezésre álló ekvivalens jövedelme nem éri el az ekvivalens nemzeti jövedelem mediánjának 60%-ánál rögzített szegénységi küszöböt, az UNICEF 50%-os küszöböt számol.

Az Európai Unió 2003-ban az európai háztartási panel helyébe új rendszert vezetett be – ez az EU-SILC – a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó adatgyűjtésre az Európai Unióban.

Bár már sok európai országban megkezdtek az új rendszer használatát, az EU-SILC statisztikákból származó mikroadatsorok és átfogó mutatók 2006. decemberig nem lesznek elérhetőek mind a 25 EU-tagállamra vonatkozóan.

Az EU Szociális Védelmi Bizottságának mutatókkal foglalkozó albizottsága emellett egy ad hoc munkacsoportot is létrehozott a gyermekszegénység kezelésére.

A. Gueudet

Lásd még az Európai Bizottság tanulmányát a gyermekszegénységről:
http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/child_poverty_study_en.pdf

Utcagyerekek: nem csak a harmadik világ problémája...

A gyermekszegénység számadatai a problémának csak egy részét fejezik ki, ezekben ugyanis csak a családban élő gyermekek szerepelnek. De mi van a többiekkel? Merthogy vannak mások is – utcagyerekek... Utcagyerekekkel pedig nemcsak a fejlődő országokban találkozhatunk. Messze nem.

Az utcagyerekek száma Brüsszeltől Bukaresten, Nápolyon, Madridon, Marseillesen, Pozsonyon, Drezdán és Birminghamen át Tallinnig mindenhol folyamatosan emelkedik, néhány új tagállamban, csakúgy mint Romániában és Bulgáriában pedig már riasztó arányokat ölt.

Jelenleg nincsenek megbízható számadataink az utcagyerekekről. Az „Alapítvány Lengyelországról” lengyel szervezet becslései szerint Varsó utcáin mintegy 15 000 gyerek él. Romániában a hivatalos adatok 5000-re teszik a számukat, a különféle NGO-k, illetve a nemzetközi sajtó ezzel szemben 60 000-rel számol.

Európában az *Európai Alapítvány a Világ Utcagyerekeiért* a veszélyeztetett gyermekek, különösen az utcagyerekek jogainak és helyzetének jobbá tételén dolgozik.

A. Gueudet

Részletesebben: <http://www.enscw.org/>

A gyermekszegénység az EU társadalmi integrációs folyamatában²

Az EU társadalmi integrációs folyamatának fejlődésével párhuzamosan a gyermekszegénység fontossága is egyre nőtt. Mára ez a fő kérdések egyike, és az Európai Unió számára is sokkal fontosabb politikai problémává vált.

² Ez a cikk az UNICEF számára végzett kutatás és az ebből írott tanulmány alapján készült, amely a gyermekszegénység kezelésére vonatkozóan az EU 2000 óta zajló társadalmi integrációs folyamatából levont tanulságokról szól.

Miért kezelendő kiemelten?

Három fő érv szól e mellett. Első helyen említendő magának a problémának a nagysága és tartós volta. Ez nem olyan „mellékes” kérdés, ami a gazdasági növekedés folytán majd megoldódik magától. A második ok a cselekvésre, hogy a gyermekszegénység a gyermekek alapvető jogainak megtagadása, amint azt az ENSZ gyermekjogi nyilatkozata is kimondta. A harmadik ok pedig, hogy a szegénységben felnövő gyermekek akadályokba ütköznek képességeik teljes körű kibontakoztatásában. A tagállamok nem engedhetik meg maguknak, hogy elherdálják leendő emberi erőforrásaikat, mivel ezzel saját jövőbeni fenntartható gazdasági növekedésüket és fejlődésüket sodorják veszélybe.

A gyermekek szegénységének és szociális kirekesztettségének jellege: az EU társadalmi integrációs folyamatából levont tanulságok

2000 óta sokat tanultunk. Összefoglalásképpen álljon itt hat ezekből a tanulságokból. Először is, a gyermekszegénység összetett, többdimenziójú probléma, ezért a különféle gazdasági, szociál- és kultúrpolitikai területeken összehangolt, integrált fellépést kíván. Másodsor, a gyermekszegénység együtt jár a forrásokhoz és lehetőségekhez való egyenlőtlen hozzáféréssel. A gyermekszegénység csökkentése ilyenformán maga után vonja az egyenlőtlenség szélsőségeinek lefaragását is, akár a jövedelem, akár a szolgáltatásokhoz és lehetőségekhez való hozzáférés terén. Harmadsor, a gyermekszegénység korlátok közé szorítja a személyes fejlődést, ezáltal hosszú távú következményekkel jár, éppen ezért a korai beavatkozás alapvető fontosságú a hosszú távú hatás csökkentéséhez.

A gyermekszegénység kérdésének megoldása létfontosságú az EU társadalmi integrációs folyamatának átfogó sikeréhez
--

Negyedszer, a gyermekszegénység gyakran szorosan összefügg a megkülönböztetéssel, és néhány gyermek, így az etnikai kisebbségekből származók, főleg a roma gyermekek, illetve a migráns családok gyermekei, az intézetben élő gyermekek és a fogyatékkal élő gyermekek különösen veszélyeztetettek. A

megkülönböztetés elleni jogszabályok határozott végrehajtása ezért alapvető fontosságú. Ötödször, a veszélyeztetett gyermekek közül a legnagyobb csoportot az egyszülős háztartásokban, illetve a nagycsaládokban élők képezik. Az ilyen családok pénzügyi és foglalkoztatási lehetőségeinek és a szociális szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása éppen ezért döntő fontosságú. Hatodszor pedig, mivel a gyermekszegénység a gyermekek jogainak megtagadását jelenti, elengedhetetlen, hogy a gyermekek egyedi szükségleteinek központi helyet biztosítsunk a politikai döntéshozatalban.

Gyermekszegénység az EU-s folyamatban

A kérdés számos nemzeti társadalmi integrációs cselekvési tervben szerepelt prioritásként. Kiemelt hangsúlyt kapott az Európai Bizottság egymást követő jelentéseiben, és a társadalmi integrációról szóló közösségi cselekvési programnak is fő prioritása volt. A témában több tanulmányra is adtak megbízást. A különböző aspektusaival számos nemzetközi csereprojekt és szakértői társértékelés foglalkozott. Támogatásban részesültek az olyan európai hálózatok, mint például a Eurochild. Fő témává emelték több eseményen, többek között az éves kerekasztal-konferenciákon és a luxemburgi elnökség által az EU társadalmi integrációs folyamatának előmozdításáról rendezett konferencián.

Most arra lenne szükség, hogy ezeket az erőfeszítéseket elmélyítsük és fokozzuk. Ebbe többek között beletartoznának a következők: a gyermekszegénység mint központi kérdés általános érvényesítése a nemzeti és EU-s politikai döntéshozatalban; a gyermekszegénység kezelésében és a gyermekek jólétének javításában EU-szerte történő előrehaladás mérésére és értékelésére szolgáló mutatók megerősítése; ellenőrzés és részletesebb beszámoló a tagállamok által elért előrehaladról, és ajánlások arra nézve, hogy hogyan fokozzák erőfeszítéseiket; a jelenlegi közösségi cselekvési programból származó tanulságok szélesebb körű terjesztése; a gyermekszegénységre vonatkozó fokozott információcserét és tanulást támogató tevékenységcsoport meglétének biztosítása az új közösségi program, a PROGRESS keretében; a szegénységben élő gyermekek és az őket képviselő szervezetek részvételének elmélyítése a folyamatban, helyi, országos és EU-s szinten; valamint egy hatékony stratégia

kialakítása, hogy a gyermekszegénységet beemlje a köztudatba. Fontos e lépések tényleges megtétele, mivel a gyermekszegénység kérdésének megoldása létfontosságú az EU társadalmi integrációs folyamatának átfogó sikeréhez, és ugyancsak elengedhetetlen feltétele a magasabb szintű társadalmi igazságosság, illetve a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés jövőbeni biztosításának.

Hugh Frazer

Független szakértő (az írországi Combat Poverty Agency (a szegénység leküzdésével foglalkozó hivatal) korábbi igazgatója, a Bizottság Foglalkoztatási Főigazgatóságának volt nemzeti szakértője)

Gondozásba vett gyermekek: szülői álláspontok

A gondozásba vett gyermekekről szóló tanulmányok gyakran megemlítik, hogy ezek a gyerekek nagyrészt hátrányos társadalmi-gazdasági háttérrel érkeznek, és elhelyezésük okai általában összefüggnek azzal, hogy a szüleik nem képesek gondoskodni róluk. Éppen ezért a gyermekszegénység európai szintű tárgyalásában mindenképpen el kell ismerni ezt az összefüggést a szegénység és a gyermekek intézményi gondozásba vétele között.

A szegénységben élők számára a család reményt és erőt ad, ezáltal kiindulópontot biztosít ahhoz, hogy dacoljanak helyzetükkel. A gyermekszegénység elleni küzdelem érdekében a szülők szegénységének elismeréséből kell kiindulni, biztosítva, hogy a gyermek jövője szempontjából elsőszámú partnerként kezeljük őket, egyszersmind megadva számukra a szükséges támogatást.

Az előttünk álló évben arról kell párbeszédet folytatni, hogy a családpolitikát hogyan lehetne továbbvinni és prioritássá tenni a gyermekszegénység elleni küzdelemben, továbbá hogy hogyan biztosíthatjuk, hogy a közvetlenül érintettek – a gyermekek és a szülők – aktív szerepet játszassanak e kötelezettségvállalások teljesítésében, ezáltal megőrizve az alapvető kötelezettséget szülők és gyermekek között, következképpen egészében fenntartva az alapvető emberi jogokat.

Sarah Welford

ATD Negyedik Világ nemzetközi mozgalom

Lásd: az ATD Negyedik Világ kiadványa – „Megbecsülés a gyermekeknek, megbecsülés a szülőknek” (Valuing Children, Valuing Parents): <http://www.4thworldmovement.org/Publications/text%20book/valuing%20children.htm>

„Leginkább egy olyan politikai döntéshozatalt hiányoltunk, amely a gyermekeket helyezi a középpontba”

A gyermekszegénység az EU társadalmi integrációs agendájában: az EAPN interjúalánya Jana Hainsworth, a Eurochild főtákarára

EAPN: Miért olyan fontos, hogy a gyermekszegénység ügyével az EU szintjén foglalkozunk?

Jana Hainsworth: Először is, a valóság azt mutatja, hogy a gyermekeknek a lakosság bármely más csoportjánál nagyobb az esélyük arra, hogy szegénységben éljenek. Másodsor, ez azt tükrözi, hogy egyre inkább elismerjük azt, hogy a gyermekeknek a felnőttektől, illetve a szüleiktől függetlenül is vannak jogaik. Ez fontos, mert azt jelenti, hogy immár nem a támogatások passzív kedvezményezettjeként gondolunk rájuk, hanem sokkal inkább aktív partnerekként, akik képesek irányítani saját életüket, és befolyásolhatják az őket érintő politikákat és döntéseket. A gyermekek meghallgatáshoz való joga az ENSZ gyermekjogi egyezményének (UNCRC) egyik alapelve, amely egyezménynek valamennyi tagállam szerződő fele. Harmadsor, a gyermekszegénység megoldása gazdasági és politikai értelemben is hasznos. A szegénységben felnövekvő gyerekek felnőttként

nagyobb valószínűséggel válnak munkanélkülivé és élnek majd szegénységben. A szegénység örögi körének megtöréséhez a gyermekeknek minden lehetőséget

meg kell adnunk a társadalmi részvételre és képességeik kibontakoztatására.

EAPN: Hogyan járul hozzá az EU társadalmi integrációs agendája e kérdés megválaszolásához?

Jana Hainsworth: A társadalmi integrációról szóló nemzeti cselekvési tervek legutóbbi körében a legtöbb tagállam stratégiai prioritásnak minősítette a gyermekszegénységet. Valójában a társadalmi integráció kérdésében folytatott nyílt koordinációs módszerek tartozunk hálával azért, hogy a gyermekszegénységet beemelte a köztudatba, és segített előbbre vinni a politikai napirenden. A gyermekekkel, illetve értük dolgozó szervezetek EU-szerte örülhetnek annak, hogy a kérdés végre megkapja a neki járó figyelmet, és folyik a vita és tapasztalatcsere arról, hogy mi lenne a legjobb módszer, amellyel javíthatnánk az európai gyermekek millióinak életkörülményein.

EAPN: Hogyan viszonyulnak a hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkozó szervezetek – illetve maguk a gyerekek – a tagállamokban kialakulóban lévő politikai válaszokhoz?

Jana Hainsworth: A Eurochild közvélemény-kutatást végzett a 2006–2008-ra szóló társadalmi integrációs nemzeti cselekvési tervek közelmúltbeli benyújtását követően (NAP/Int. 2006–2008).

Csalódottan tapasztaltuk, hogy a gyermekeket ritkán ismerik el alanyi jogú szereplőknek. A tagállamok minden arra irányuló törekvése ellenére, hogy – az UNCRC-ben foglaltak megfelelően – érvényesítsék a gyermekek jogait, kevesen használják fel ezt a tapasztalatot társadalmi integrációs stratégiájukban. Magukkal a gyermekekkel és fiatalokkal sehol nem konzultáltak, pedig erre vonatkozóan is van már helyes gyakorlat. Ezzel nemcsak a beleszólás jogától fosztják meg a gyermekeket és a fiatalokat, de a politika hatékonysága is csorbul.

Vannak ugyanakkor biztató jelek, amelyek szerint a tagállamok kezdik holisztikusabban szemlélni a gyermekszegénység problémáját. Egészen mostanáig EU-szinten a családi jövedelem volt a gyermekszegénység fő mutatója, és ezáltal a politikák célkeresztjében

is ez állt. Bár a gyermek jóléte és boldogulási esélyei szempontjából kár lenne elvitatni a jövedelem fontosságát, ennél valójában sokkal összetettebb a képlet. Sok országban most már egyidejűleg a gyermekek egészségi állapotát, lakáskörülményeit, oktatási helyzetét, szolgáltatásokhoz és szabadidős tevékenységekhez való hozzáférését stb. is figyelik. Emellett az EU szintjén dolgoznak egy olyan elsődleges mutató (vagy mutatósor) kifejlesztésén, amely jobban tükrözné a gyermekek jólétét; ezt a fejleményt a Eurochild másokkal együtt már régóta szorgalmazta.

A legújabb nemzeti integrációs cselekvési tervekben összességében rengeteg jó gondolat szerepel. A leginkább egy olyan politikai döntéshozatalt hiányoltunk, amely a gyermekeket helyezi a középpontba. A gyermekekben tehát nemcsak a jövő munkavállalóit kellene meglátnunk, hanem a mostani polgárokat is. Ez abban nyilvánulna meg, ha hallathatnák a hangjukat, mi pedig a mai életük szempontjából általuk fontosnak talált kérdésekkel foglalkoznánk.

Az interjút készítette: A. Gueudet

Látogasson el a Eurochild weboldalára:

www.eurochild.org

AZ EU GYERMEKJOGI STRATÉGIÁJA FELÉ

Az Európai Bizottság 2006. július 4-én adta ki legelső közleményét a gyermekek jogairól az EU bel- és külpolitikáiban, „**Az EU gyermekjogi stratégiája felé**” címmel.

Ebben a sürgős kérdések kezelésére számos rövid távú intézkedést, valamint hét különös célkitűzést határoztak meg:

- A jelenlegi tevékenységek kihasználása és a sürgető szükségletek kezelése;
- A jövőbeli EU-fellépés prioritásainak meghatározása;
- A gyermekek jogainak figyelembevétele az EU intézkedéseiben;
- Hatékony koordinációs és konzultációs mechanizmusok létrehozása;
- A gyermekek jogaival kapcsolatos kapacitás és szakértelem növelése;

- A gyermekek jogaira vonatkozó tájékoztatói stratégia kidolgozása;
- A gyermekjogok érvényesülésének elősegítése a külkapcsolatokban.

Az EU rövid távú tervei között szerepel ezenkívül az Európai Közösség gyermekjogi eszközeinek hatásvizsgálata. A vizsgálat következtetései szolgálnak majd alapul a 2007 végén–2008 elején kiadandó zöld könyvhöz, amely megnyitja az EU gyermekjogi stratégiájával kapcsolatos széles körű, nyilvános konzultációt.

Lásd az Európai Bizottság oldalát a gyermekjogi közleményről:

http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/focus/childrens-rights_en.htm

Gyermekszegénység az Egyesült Királyságban: merre tovább?

A munkáspárti kormány 1997-es hatalomra kerülése óta sikerült a gyermekszegénység problémáját a társadalmi integrációs stratégia központi elemévé tennie az Egyesült Királyságban. Merre tovább?

Az Egyesült Királyság munkáspárti kormánya elkötelezettségének az adott nyomatékot, amikor 1999-ben Tony Blair miniszterelnök bejelentette, hogy a kormány célja a gyermekszegénység felszámolása 2020-ra. Tekintve, hogy a gyermekszegénység az európai szociálpolitikai napirenden is egyre előrébb kerül, érdemes megvizsgálnunk, hogyan közelítették meg ezt a problémát az Egyesült Királyságban, és a jelenlegi szemlélet vajon hozott-e valódi változást a szegénységben élő gyermekek és családok szempontjából.

A gyermekszegénység tekintetében az Egyesült Királyság 1997-ben Európában az egyik legrosszabb statisztikát mondhatta magánénak: a gyermekek körülbelül 33%-a élt alacsony jövedelmű háztartásban. A szegény háztartásban élő gyermekek aránya az 1980-as és 1990-es években megkétszereződött, ezáltal a gyermekek egyes csoportjait a szegénység veszélyeztette. A kormány helyesen ismerte fel,

hogy ez nemcsak rövid távon jelent problémát, mivel a tanulmányi teljesítményre, az egészségügyi és foglalkoztatási kilátásokra hosszú távon is kihat. A politikai hozzáállásban ezért 1999 óta központi helyet kapott egyrészt a gyermekek kiemelése a jövedelmi szegénységből, másrészt a társadalmi kirekesztés oktatási, egészségügyi és egyéb vonatkozásainak kezelését célzó, jobb szolgáltatások biztosítása.

1999 óta a szegénységben élő gyermekek számát tekintve tényleges előrelépés történt: 2004/05-re mintegy 700 000 gyermeket sikerült kiemelni a szegénységből. Ennek köszönhetően az Egyesült Királyság az európai sereghajtók közül valamelyest előbbre tudott lépni. A brit kormánynak ugyanakkor nem sikerült megvalósítani a gyermekszegénységre vonatkozó kezdeti célkitűzését (miszerint 2004/05-re 1 millió gyermeket emel ki a szegénységből), ami kétségessé teszi, hogy ugyanezzel a stratégiával 2010-ig sikerrel jár-e majd további 1,1 millió gyermek ügyében (ez a következő cél). A kezdeti célkitűzés teljesítésének elmulasztása súlyos kérdéseket vetett fel az Egyesült Királyságban, amelyek Európa többi részére is kihatnak.

1999 óta mintegy 700 000 gyermeket sikerült kiemelni a szegénységből

A munka reális utat kínál a gyermekszegénység leküzdéséhez?

A brit kormány elsősorban azzal foglalkozott, hogy a szülőket fizetett alkalmazáshoz juttassa. Ha azonban egyedül a foglalkoztatástól várjuk a gyermekszegénység problémájának megoldását, az egyedülálló szülők esetében a ráták jelentősen meg fognak nőni, pedig az ő gyermekeik a kifejezetten veszélyeztetettek közé tartoznak. Egy nemrégiben készült becslés¹ szerint az egyedülálló szülők foglalkoztatottsági rátájának 86%-ra kellene emelkednie ahhoz, hogy megoldást adjon a gyermekszegénységre. A munkaerő-piaci hozzáférés meghatározó tényező a gyermekszegénység elleni küzdelemben, az viszont vitatható, hogy a jelenlegi munkaerő-piaci célok mennyiben teljesíthetők, illetve reálisak.

A jóléti támogatások kihúzzák az embereket a szegénységből?

Nem kizárólag a növekvő foglalkoztatási ráták álltak a gyermekszegénység szintjének csökkenése mögött, a gyermekek célzott ellátásainak értéke ugyancsak nőtt. A gyermekeket nevelők munka melletti, illetve munkanélküli ellátásainak együttes értéke gyorsabban emelkedett, mint a lakosság más csoportjaié. Ezen emelések ellenére egy frissebb jelentés azt jelezte, hogy a 2010-es cél eléréséhez további 4,3 milliárd fontot (6,4 milliárd €) kellene évente ellátásokra és adóhitelekre fordítaniⁱⁱ.

A politikai akarat megvan?

A szegénység kezelését szolgáló stratégia minden esetben azt kívánja a politikai vezetéstől, hogy küzdje le a „szegényekre” fordított kiadásokat övező lakossági közönyt, illetve ellenségességet. Az Egyesült Királyságban határozott politikai elkötelezettség mutatkozott a gyermekszegénység leküzdése mellett. A vezetést ugyanakkor nem segítette sem a tényleges pénzügyi vonatkozások, sem a lakossági támogatás szükségességének elemzése. Arra a kérdésre, hogy mi legyen a következő lépés a gyermekszegénység leküzdését szolgáló stratégiában, a brit képviselőjelöltek egyre inkább azt követelik, hogy a kormány „álljon ki nyilvánosan”. Ha nem sikerül megszereznie a lakosság támogatását a gyermekszegénység megszüntetését célzó politikáihoz, az sem valószínű, hogy a kitűzött nagyra törő célokat el tudná érni. Ezt a leckét Európa-szerte minden képviselőjelöltnek meg kell tanulnia.

Peter Kelly,
Az EAPN tagjaként működő Poverty Alliance (Szövetség a Szegényekért) igazgatója

Megszólalnak a szegénységben élők

„Az EU-nak tennie kell valamit a gyermekekért. Mi értelme az életnek, ha jövőt sem tudok adni a gyerekeimnek?”

„A gyermekkori szegénység maga a megkülönböztetés.”

„Nem tudom meghívni a gyerekeim barátait

hozzánk, mert a lakásunk annyira kicsi. Így viszont már az én gyerekeimet se hívják meg. Ezáltal ők is kirekesztetté válnak. Arra vagyunk kárhóztatva, hogy elrejtőzve éljünk.”

„A gyermekeim örökölni fogják tőlem a szegénységet.”

„A gyermekeim nem tudnak részt venni az iskolai sítúrákon vagy külföldi nyelvtanulási heteken. Az egész életen át tartó tanulás nem megfizethető. Nem tudok kulturális tevékenységekre költeni.”

A fenti idézetek egytől egyig a szegénységben és társadalmi kirekesztésben élők ötödik európai találkozóján hangzottak el, amelyet 2006. május 12–13-án rendeztek Brüsszelben.

Honlapunkon elolvashatja a teljes jelentést: www.eapn.org

HÍREK NÉMETORSZÁGBÓL

A szegénység Németországban...

... az európai átlag körüli, de rohamosan nő!

20 évnél is tovább tartott, mire a Nemzeti Szegénységügyi Konferencia (NPC) tagjai, a tudományos közösség képviselői és a szegénységben élők végre azt látták, hogy az akkor már három éve hatalmon lévő zöld–szocialista koalíciós kormány 2001-ben megfogadta a felhívásukat, és nekilát az első hivatalos jelentés összeállításának a szegénységről és a jólétről. Ezt követte 2005 elején a második, „Németországi élettapasztalatok” címmel megjelent jelentés. Úgy tűnik, hogy a 2005 végén hatalomra került konzervatív–szociáldemokrata nagykoalíció is folytatni kívánja ennek a jelentésfajtának a kiadását, ami mindenestre biztató kezdet.

Sajnálatos módon a második jelentés megállapításai a 2001-esnél is nagyobb ellentmondásba bonyolódtak, és a németországi szegénység rohamos növekedését mutatták ki. 1993-ban a szegénység veszélyének kitett népesség aránya 11,7% volt, 1998-ra ez 12,8%-ra emelkedett, 2003-ban pedig már elérte a 13,5%-ot (az olyan háztartásokban élő személyek százalékos aránya, ahol az ekvivalens nettó létfenntartási jövedelem az új

OECD-skála szerinti átlagos munkabér 60%-ánál alacsonyabb). Ennek megfelelően Németország a szegénység leküzdését tekintve rosszabb helyzetben van, mint a skandináv országok, bár az európai átlagon még mindig belül marad, jócskán megelőzve a szabadpiaci országokat – így Írországot és Nagy-Britanniát – és a dél-európai országokat.

A szegénység és társadalmi kirekesztettség előfordulása Németországban különösen a gyermekek, serdülők és fiatalok, illetve az egyedülállók, az egyszülős családok, a nagycsaládok és a bevándorló háttérből származók körében gyakori. A nagy kockázati tényezők közé tartozik a munkanélküliség és a képzetlenség, de rajtuk kívül Németországban a dolgozó szegények is jelentős populációt alkotnak (Németországban még mindig nincs minimálbér).

A szövetségi állam, a Länder (az egyes államok), a helyi hatóságok, a jóléti szervezettek és szociális biztonsági hivatalok Európa többi részével összehasonlítva meglehetősen fejlett, hatékony jóléti államot képeznek. De a minimálbérhez hasonlóan Németországnak a képzés, az oktatás és a 3 év alattiaknak szóló támogatásnyújtás terén is régóta fennálló, fájó hiányosságai vannak. A német államokban működő különböző oktatási rendszerek és iskolák szociálisan ugyancsak erősen szelektívek.

A minimálbérhez hasonlóan Németországnak a képzés, az oktatás és a 3 év alattiaknak szóló támogatásnyújtás terén is régóta fennálló hiányosságai vannak.

Jelenleg mindezekre a kérdésekre a szerkezeti változásban keresik a politikai megoldást. Az NPC és szövetségei az általános vitába igyekeznek a lehető legnagyobb mértékben belefolyani.

A jóléti állam utóbbi években lezajlott átalakulása azt jelenti, hogy egyre kevesebben maradtak, akik még reménykednek a helyzet bármilyen javulásában, különösen a legutóbbi foglalkoztatási és szociálpolitikai jogszabályok fényében. Ez fokozta a jobboldali pártok támogatottságát, ráadásul egy olyan időszakban, amikor a választásokon való részvételi kedv mélyrepülésben van. Még a politikusoknak is kezd megrendülni a saját jogszabályalkotói képességükbe vetett hite. A

2005 elején hatályba lépett új, garantált minimum „munkanélküli ellátások II.” (Arbeitslosengeld II) rendszer például már három komoly módosításon ment keresztül, további korlátozásokkal sújtva a kedvezményezetteket; a folyamatban lévő negyedik módosítás valószínűleg tovább fogja csökkenteni a költségeket a munkanélküliek rovására.

A szövetségi állam 2006-os reformja a képzésért (különösen az ifjúsági képzésért) való felelősségek többségét az egyes államokra hárította. A regisztrációs díjak bevezetése, a gyermekgondozási költségekhez való szülői hozzájárulás megemlése és a tankönyvek megvásárlási költségeinek áthárítása a szülőkre együttesen nem keltették azt a benyomást a szülőknél, hogy az államukban a kormány vezényletével zajló, a jólétitől a szolgáltatás alapú rendszer felé haladó paradigmaváltás kifejezetten kedvezne nekik. Ami azt illeti, ennek éppen az ellenkezőjét szűrhatték le

A németországi szegénység és társadalmi kirekesztés mértéke egyre inkább megjelenik a köztudatban, de azt is sokan tudják, hogy megoldásokat vezetnek be erre a problémára, és ezek valamilyen mértékben működnek is. A szociális védelemről szóló jelentésekre és a nemzeti cselekvési tervekre bizonyosan szükség is van a probléma központi helyének és a politikai reformoknak a támogatásához, de ezek még messze nem elegendők. A nemzeti és az európai hálózatok részéről határozott elkötelezettség kell ahhoz, hogy a hatékony, jogokon alapuló, kifejezetten a szegénységben élők számára szabott megoldásokért kiállhassanak.

Dr. Benjamin Benz - Zukunftsforum Familie e.V. (Fórum a családok jövőjéről – Berlin)
Dr. Jürgen Boeckh - Institute für Sozialarbeit und Sozialpädagogik (szociális munkával és szociálpedagógiával foglalkozó intézet – Frankfurt am Main)

A NÉMET ELNÖKSÉG SZOCIÁLIS PRIORITÁSAI

Németország kormánya november 5-én mutatta be a 2007 elején kezdődő soros EU-elnökségének idejére tervezett prioritásait.

A német kormány azt ígérte, hogy határozott hangsúlyt fog helyezni Európa szociális és

ökológiai dimenziójára. „Ez azért fontos, mert az értékeink között nemcsak a piac hatékonysága melletti elkötelezettség szerepel, hanem a társadalmi kohézió és a környezetvédelem melletti is” – mondta Silberberg német államtitkár. „Minden olyan esetben szükségünk van az EU-ra, amikor ezeket az értékeket csak európai keretek között tudjuk megőrizni.”

Miután a szolgáltatási irányelvről lezajlott vita már megmutatta, hogy az európai jogszabályokban mindig szem előtt kell tartani azok társadalmi kihatásait, a német kormány úgy nyilatkozott, hogy éppen ezért minden erőfeszítésével arra fog törekedni, hogy a jövőben a szociális hatásokat minden egyes jogszabály esetében gondosan megvizsgálják.

„Támogatnunk kell az olyan innovatív módszereket is, amelyek segítik az embereket a család és a hivatás összeegyeztetésében. Erre feltétlen szükség van, ha meg akarunk felelni a demográfiai változások jelentette kihívásoknak” – tette hozzá Silberberg úr.

Az egyes elnökségek kezdetén a Szociális Platform – amelynek az EAPN is tagja – mindig meghatározza az elkövetkező hat hónapra szóló fő szociális kihívásokat. A feljegyzést elküldik az új elnökségnek, így nyomatékosítva a szociális NGO-k elvárásait.

A Szociális Platform feljegyzéseit lásd: <http://www.socialplatform.org/code/en/camp.asp?Page=623>

Reflektorfényben az EAPN Németország

Az EAPN Németország, más néven „**Die Nationale Armutskonferenz**” (a **Nemzeti Szegénységügyi Konferencia (NPC)**) jótékonyági szervezetekből, önszervező csoportokból és szakszervezetekből álló tömörülés.

Feladata: Az NPC célja, hogy tevékenységein keresztül segítse a szegénység problémájának megoldását és támogassa a szegénységben élők vagy veszélyeztetettek önszervező kezdeményezéseit. Az NPC feladatköre

részének tekinti a szegénységben élők életminőségének javítását szolgáló politikai változások támogatását és a szegénység veszélye mögött álló strukturális okok megszüntetését. Fő tevékenysége a politikai lobbizás és a figyelemfelkeltő kampány. A szegénység kérdéseit az NPC egynapos tematikus konferenciák, sajtóértekezletek, sajtóközlemények révén próbálja bevinni a köztudatba, emellett éves társadalmpolitikai elemzéseket ad ki a szegénység, az egészségügy, a gyermekszegénység és a munkaerőpiac témakörében.

Követelése: A Konferencia célja, hogy politikai beállítottsága révén befolyásolja a szegénységre vonatkozó kormányzati politikát. Emellett részt vesz a szegénységről és a jólétről szóló országjelentésért felelős bizottságban, valamint a nemzeti társadalmi integrációs cselekvési terv összeállításában. Az NPC követelése között szerepel még egy átlátható, igazságos, a nyilvános vizsgálat előtt nyitott eljárás a minimum létfenntartási jövedelem meghatározására. Elkötelezetten kiáll a szegénységben élők részvétele mellett, és 2006-ban megszervezte a szegénységben élők első találkozóját, amely meggyőző eredményeivel komoly médiaérdeklődést váltott ki.

Hálózatépítés: A Nemzeti Szegénységügyi Konferencia megalakulása a Németországi Szövetségi Köztársaságban újfajta együttműködés kialakulását vonta maga után, amely utóbb az egyes államok, körzetek, városok és falvak szintjére is kiterjedt. Időközben öt regionális szegénységügyi konferencia is létrejött, öt államban: a Saar-vidéken, Alsó-Szászországban, Thüringiában, Mecklenburg-Elő-Pomerániában és Szászországban. Rajtuk kívül még számos különböző regionális szerv működik – nem mindig szegénységügyi konferencia név alatt, de minden esetben a szegénység kérdéseivel a középpontban.

Anita Morhard,
Arbeiterwohlfahrt Bundesverband e.V.
(Szövetség a munkavállalók jólétéért)

Lásd: <http://www.nationale-armutskonferenz.de/>

A *Hálózati Hírek* célja, hogy konkrét témákról általános vitát kezdeményezzen. Az itt szereplő vélemények nem feltétlenül tükrözik az EAPN álláspontját. Ha jelen szám tartalmával kapcsolatban észrevétele van, kérjük, küldje el e-mailben a team@eapn.skynet.be címre.

Szerkesztő: Fintan Farrell

A kiadásért felel: Audrey Gueudet

EAPN, rue du Congrès, 37-41 (Box 2) – B-1000 Brüsszel

Tel.: +32 2 230 44 55 – Fax: +32 2 230 97 33 – E-mail: team@eapn.skynet.be – Weboldal: www.eapn.org

Az Európai Bizottság támogatásával

ⁱ Harker, L. (2006) *Delivering on Child Poverty: what would it take?* (Eredmények a gyermekszegénység ügyében: Mibe kerülne?) TSO: London, Cm 6951

ⁱⁱ Hirsch, D. (2006) *What will it Take to End Child Poverty: Firing on all Cylinders* (Mi fog kelleni a gyermekszegénység felszámolásához – Padlógázzal), Joseph Rowntree Foundation: York